రివకి తెలుసును?

★

శ్రీ రామారావు.

"రమణారావుగారూ! యీవాళ నే స్కూలుకి రావడంలేదు. యీశలవు చీటీ మేష్టారుకి పంపిం చేస్తారా. శ్రమిచ్చాను క్షమించాలి" అంది, లలిత, వీధిన బోతూన్న రమణారావుని పిలిచి. అతను మారు మాటాడకండా చీటీ అందుకున్నాడు.

రమణారావు చాలా మంచిమనిషి అందరి తోనూ కలిసిమెలిసి తిరిగే స్వభావం. వకర్ని చేర్చుకునీ, వొకర్ని వెక్కిరిద్దామనీ అతని కె

లలితా రమణారావు వొకే తరగతిలో చదువు కుంటున్నారు. రమణారావు క్లాసులో కాస్తపేరున్న మనిషి. అందుచేత అందరికీ అతనంటే అనురాగం హెచ్చు. సొసైటీలో పనిజేసి కాస్తపేరు ప్రతిష్ఠలు సంపా దించాడు. ప్రొఫెసర్లందరితోనూ సరదాగా తిరుగు తూంటాడు.

★

మెద్రాసులో పార్థసారథిస్వామి రథోత్సవం చెప్పాకో దగ్గది. యెంతమంది జనం వొస్తారో లెక్క లేదు. అదేమిటో, అదేం మాశ్చర్యమో గాని ఆరాత్ర మెంతయిదెన మనిసి నా నెత్తిపోతాడు. ఆస్వామి విగ్రహంలో అటువంటి మోహనాకారం వుంది కామోసు! స్త్రీజనావళి కానాడు పర్వదినం. రోడ్డున పోతూన్న మనిషి గుమ్మంవంక చూస్తే, అదివరకూ కూరగాయలు బేరం జేస్తున్నాయిల్లాలు తుర్రునలోనికి దూరి తలుపు లేసుకుని, సందుల్లోంచి చూస్తుంది.

అలా పరాయివాడుచూడ్డం తన శీలానికీ, పాతివ్రత్యానికీ లోటని కామోసు! యీవాళ యీ జనసమూహంలో వొడలుమరచి, రాసుకుంటో, తోసుకుంటో, తిరుగు ఏరాశీలవతులంతా బాడీలు చినిగిపోయేయో, చీరలు చినిగిపోయాయో కూడా తెలీకండా, మాలలంటే మూతిముడిచి, వేదాంతం వప్పగించేవితంతునారీ బృందంఅంతాకూడా ఆ జనసమూహంలో తమ బాహుబలం అంతా వుపయోగించి తోసుకుపోతూంటే కుర్రాళ్ళుచూచి యేదో చిలిపి పనిచేస్తే, మనసులో యెలావున్నా పైకిమాత్రంకసుర్తూ మహానందంగా తిరుగుతూన్నారు, స్వామిలో లీనమైపోయి, శరీరాల్నొదిలి.

లలితకూడా వుత్సవం చూడ్డానికి వొచ్చింది. సంగతి సందర్భాలన్నీ చూచింది. ఆమెకి చాలా అసహ్యమేసింది. యిలాంటి వుత్సవాల్లోకి స్త్రీలు రాకూడదనిపించింది. ఆమె యింటికి వెళ్ళిపోదామంది కాని, కూడావచ్చినవారుమాత్రం వొప్పుకోలేదు. వారితోబాటు ఆమె తోసుకునీ, రాసుకునీ తిరగలేకపోతోంది. వారికి చాలా యెడమైపోయింది ఆమెకి విసుగుకూడా పుట్టింది. జనం రద్దీయెక్కువగావుంది. లలిత కేవల ప్రాకారందగ్గరున్నా పందెర దగ్గరకి వెళ్లింది. వొక్కమారు జనం వుబికింది; తోసేసారు. ఆమెతట్టుకోలేక పోయింది. అక్కడనుండి వెనక్కి పారిపోయింది. యికమళ్ళా తనవార్ని కల్సుకోలేకపోయింది. ఆమెకేమీ తోచడంలేదు. వక్కరె యేం జేస్తుంది. అర్ధరాత్రివేళ? ఆమె మనసు యెన్నోవిధాల పోయింది. అలాగే వ్యాసన [illegible] బారులుతీ పోతూన్నా వైష్ణవాంగనలను చూస్తుంది. ఇంతల రమణారావు కనిపించాడు. పిలిచింది. సంగతి అంతా చెప్పింది. లలితనుచూచి చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఆమె యిలా వుత్సవాల్లో తిరుగుతుం దనుకోలేదు. రమణారావుని చూచేసరికి లలితకి యేదో అపూర్వమై పోయిన వస్తువు దొరికినట్టైది. ఆమెలో కొత్త వుల్లాసం, వుత్సాహం కలిగాయి. ఆవ్రుదేశాన్ని ఆపుకోలేక పోయింది. చప్పునవెళ్ళి కావలించుకుంది! పదిమందీ చూస్తార్నిగాని, యేమైనా అనుకుంటార్నిగాని ఆమెకేమీ ఆ నిమిషంలో ఆసందేహం కలగలేదు.

తప్పిపోయిన తనవారికోసం యిద్దరూ తిరిగారు. కాని వా రేకోశానా కనిపించలేదు.

“రమణా! మీ రూంకి పోకూడదూ?” రమణారావు బుర్రూపాడు. కాని, మనసులో భయందాగే వుంది. యింటి యజమాని యేమంటాడో—అర్ధరాత్రి వేళ ఆడదాన్ని తీసుకెళ్ళి తన గదిలో వుంచితేను. పోనీ ఆమెని యింటికి తీసుకెళ్లి విడిచేద్దమా అంటే యీలోగా తెల్లవారి పోతుంది. అతనికి మార్గమేమీ కనిపించలేదు. యిద్దరూ బైల్దేరారు. మెల్లిగా రమణారావు జోడుచప్పుడు కాకండా వరాండాలోకి వెళ్ళి తలుపు చప్పుడవకండా తెరచేడు. దీపం వెలిగించేసరికి లలితకి కూజా కనిపించింది. మంచి నీళ్ళున్నాయో మోని వొంపిచూచింది. కాని, లేవు. రమణారావు మంచినీళ్ళు తేవడానికి బైటికివెళ్ళాడు. లలిత గదంతా వొక్కమారు పరిశీలించింది. చెదిరిపోయివున్నా కాయితాలూ, పుస్తకాలూ నానాగత్తరలోనూవున్నా బల్లా ఆమె కళ్ళకి కనిపించాయి కాయితాలన్నీ సర్దింది. పుస్తకాలన్నీ పేర్చింది. బల్లమీద గుడ్డతీసి దులిపి మళ్లావేసి, సామానంతా సర్దింది. యింతలోకే రమణారావు వొచ్చాడు. యిద్దరూ [illegible]గ్లాసూ తాగారు. రమణారావు గదంతాచూచి [illegible] ఆశ్చర్యపోయాడు.

[illegible]ంత్రాను? ఆమాత్రం సుభ్రపర్చుకోనకపోతే యెలా?

“యెదో తీరుబడిలేక”

“అవునులే, వెనుకచేసే స్త్రీ దిక్కు లేదుగా పాపం!”

"నువ్వున్నావుగా!"

"వున్నానుగనుకే సుభ్రపర్చాను"

ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు. గది చాలాచిన్నది. వున్న మంచం వొక్కమనిషి పడుకోవడానికి సరిపోయింది మొలా. వున్నదే వొక్క దిండు పరుపున్ను.

రమణారావు మెల్లగా గది తలుపులు గడవేశాడు. ఆ దోమతెర మంచంమీాదే యిద్దరూ పండుకున్నారు.

"లలితా! వారకి పండుకోకు ప్రమాదం యిట్లా యింకారా" అని ఆమె వీపుమీాదుగా చేయేసి తన దగ్గరకి లాక్కున్నాడు.

"రమణా! నన్ను పెందలకడే పంపేయాలి సుమా"

"పెందరాళే కాపోతే యింటిదయ్యం చూస్తే వూరుకుంటుందా?" అన్నాడు.

అతని గొంతుస్వరం మారిపోతోంది. మాటే అదోలా వొస్తోంది. అలాంటపుడు యిక వానిగురించి మన కెందుకులెండి.

★

రమణారావు ఇంజనీరింగు చదవడానికి కాశీ వెళ్లిపోయేడు.

అక్కడకీ, యిక్కడకీ యెంతో తేడా కనిపించింది. జాతీయవాది అయిన మాలవ్యాజీపద్ధతులు యెంతో నీరసంగా, నిస్సత్తువగా కనిపించాయి. స్త్రీలు పురుషులు కలిసి చదువుకుంటే శీలం చెడిపోయిందని కామోసు యిరువురికీ సంబంధం లేకండ కళాశాలలు యేర్పాటు చేశాడు. స్త్రీ స్వాతంత్ర్యం కావాలంలంటాడ, స్త్రీల్ని వుద్యోగాలుకూడా చేయమంటున్నాడే, ఇన్నిచెప్పే పెద్దమనిషి పొత్తుచదువుకి ఒప్పుకోకపోవడం యేమిటి?

అదే రవీంద్రకవీంద్రుని పట్ల ఆలోచించండి. ఆ శాంతినికేతనంచూస్తే కన్నుల పండుగ కాదండీ. ఆ పద్ధతులు,... అవన్నీ వేరు. ఆశ్రమంచూసేసరికి చప్పున జ్ఞాపకం వొస్తుందే మనకాళిదాసు సృష్టించిన కణ్వాశ్రమం.

ఆ వంగదేశం వెళ్లడంతోనే అతనికి మరో ప్రపంచంలో పడ్డట్టు అయింది ఆ వంగవనితలస్వేచ్ఛ, అంతా అతనికి యెంతో ఆనందమైంది. స్త్రీలు చక్కగా సైకిల్‌మీాద కాలేజీకి వొస్తారు, అన్ని మైళ్ళను, వొంటరిగా. మన దేశంలోనో పొరిగింటికి వెళ్లాలంటే భర్తో, బాబో,కూడా అబ్బాయినో, అమ్మాయినో పంపుతారు. యీాలోగా, పట్టపగలే యేంజరుగుతోందోని భయం. స్త్రీల పట్ల యీా అనుమానాలేవీళ్ల సంసారాల్లో జట్టీ బయల్దేరడానికి కారణమౌతుంది. స్త్రీ అంటేనే అంత అనుమానంగా ప్రవర్తిస్తారేం? స్త్రీ యేతలచుకుంటే యేపనైనా అవలీలగా చేయగలదనే సంగతి తెలీదు కామోసు!.

రమణారావుకి అక్కడ చాలామంది మిత్రులు కూడారు. యెంత ఆనందంగా దొర్లిపోయేవి రోజులు. మొదటి యేడు యింటికి రావడానికి వీల్లేకపోయింది. రెండోయేడు పూజా శలవులకి యింటికివొచ్చాడు. కాని అతని కదోలా అయిపోయింది. మనసంతా ఆమె- లలితమీాద పోయింది. మూాటాముల్లీగట్టి ప్రయాణమయ్యేడు. తిన్నగా వాళ్లుండే యింటికి వెళ్లాడు. యెవళ్ళూ పిల్చేవారులేరు. లలితా వాళ్లసంగతి వాకబుచేశాడు. లలితని త్రివేండ్రం యిచ్చి పెండ్లిచేశారనీ, వాళ్ల నాయనకి తంజావూరు బదిలీ అయిందనీ

అతనికి పిచ్చి యెక్కినట్టు అయిపోయింది. ఆ యింటివార్ని యేన్నో ప్రశ్నలు అడిగి మళ్లీ రైలుకి ప్రయాణమయ్యేడు. కాని, అతని మనసు మనసులో లేదు. రాత్రిగాని త్రివేండ్రంకి బండిలేకపోవడంచేత

ఆ 'మూర్ మార్కెట్' అంతా వెర్రెత్తినట్టు తిరిగాడు రాత్రి వరకూను.

★

త్రివేండ్రం రైలుదిగాడు. తిన్నగా ఆ యింటి యజమాని చెప్పిన వుద్యోగస్థుని యింటికి చేరుకున్నాడు. గేటు తలుపేసుంది. తను తలుపు తీసి లోపలికి వెళ్లాడు. లోపల యెవ్వరూ కనిపించలేదు. సావిట్లో సామానంతా దింపించి, కూలీకి డబ్బులిచ్చేసి పంపించేశాడు. కాసేపు అటూ యిటూ తిరిగాడు. ఉక్కబోసేస్తుంది. కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. చేతి రుమాలంతా తడిపి ముద్దయిపోయింది.

లలిత భోంచేసి హాల్లోకి వొచ్చేసరికి తోలు పెట్టె కనిపించింది. 'హాలో!' అంటూ యెంతో వుత్సాహంగా గబగబా వొచ్చింది. కాని, గుమ్మం దాటలేక పోయింది. ఎలక్ట్రిక్ షాక్ తగిలినట్టు ఆగిపోయింది. ఆమె నోటంట మాట రాలేదు. అడుగు ముందుకి వేయలేకపోయింది. వెనక్కి పడలేదు. ఆమె అలా గుమ్మంలో నిలబడిపోయింది. రమణారావు లేచి ఆమెచేయి పట్టుకున్నాడు. అపుడు ఆమె యీ ప్రపంచంలో పడింది.

ఇద్దరూ లోపలికి వెళ్లారు. "భోంచేశారా?" అని అడిగింది లలిత. "ఆ రైల్లోనే చేశాను. కాఫీ తెప్పిస్తాను. యిలోగా మీరు స్నానంచేశేయండి, అని దారి చూపింది.

కాఫీకి యిద్దరూ మేడమీదకి వెళ్లారు. యింతవరకూ రమణారావు యేమీ మాట్లాడలేదు. యేలా సంభాషణ ప్రారంభించాలో కూడా అతనికి తేలలేదు. కాఫీ రెండు గుక్కల్ల [illegible] ఆమె తాంబూలం తెప్పించి బల్లమీద పెట్టింది. అతను గోడమీదున్నా దిగంబర చిత్రాన్ని చూస్తున్నాడు. తాంబూలం వేసుకోండి!! అని లలిత పళ్లెం ముందుకి తోసి, తానో యాలుక్కాయ తీసుకుంది. రమణారావు లలిత ముఖంకేసి. అపుడే చూచాడు. ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఆమె ముఖం యెంతో నీటుగావుంది. ఆపోగకున్నులు యెంతో తేజోవంతంగా కనిపించాయి. అప్పటికీ యిప్పటికీ యెంత తేడా! యీ రెండేళ్లలో యేలా అయిపోయింది! యెంత నాజూకు వొచ్చేసింది! ఆ రాత్రి, ఆవుత్సవాలనాటి రాత్రి తనతో కలిసి, ఆ చిన్న మంచంమీద పండుకున్న లలితేనా? అతని ప్రియమైన లలితే. యేమీ సందేహంలేదు. అయితే కొంచం శరీరంమాత్రం బలిసింది. అంతే తేడా. "లలితా! మరిలే, సామానుసర్దుకో మళ్లా రైలు టైం అవుతోంది.

"ఎక్కడికి?" అంది, ఎదురు చూపులు చూస్తూను.

"ఎక్కడికేమిటి? కాశీకి. నేనొక్కణ్ణే వుండలేకండా వున్నాను, నా చదువు సాగడంలేదు. నా ఆరోగ్యమూ బాగుండటం లేదు. నేనొక్కణ్ని వున్నా వొకటే ఖర్చు మనం యిద్దరంవున్నా వొకటే ఖర్చు అందుచేత యిద్దరం అక్కడేవుందాం పద."

"నేనేలా రావడం?"

"ఏం? నాతోకూడాను. రైలెక్కి"

"అబ్బా! అదికాదు......మరీయన్ని వొదిలి పెట్టి !!

"అయితే నామీద ప్రమలేదూ?"

"లేకేం. కావలసినంత."

"అయితే లేమరి ఆలస్యం యెందుకు?"

"పాపం! ఆయన్ని వొదిలిపెట్టి రావడం అంటే నాకెంతో దిగులుగావుంది. పాపం! అయనవేమనుకుంటారో? నన్నొదిలి యీ భవనంలో వొంటరిగా, [illegible]

"వుండ [illegible], మనతో రమ్మను అతనూ వుంటాడు"

"అదేమిటి రమణా? నీకు మతిపోతున్నట్టుంది"

"అయితే మరి నా వొక్కద్దానివేగా"

"ఆయన్ని చూస్తే జాలేస్తుంది. రమణా!...నిన్ను చూస్తే ప్రేమపొంగుతోంది. యెలా వొచ్చేది."

ఆమె మనసు గందరగోళం అయిపోయింది. ఆమె యేమిచేయడానికీ తోచిందికాదు. చేసుకున్నా వాణ్ని చూస్తే జాలేస్తుంది. రమణారావుని తలుచుకున్నప్పుడు ప్రేమ అతని ముందుకి తోస్తోంది. పాపం, ఆమె యేంచేస్తుంది?

"లలితా! ఆలస్యం చేయకు తొరగా సామాను సర్దు."

"అయ్యో......యేమిటా తొందర? రాత్రి ఆయన వూరినుంచి వొస్తారు. వొచ్చిం తరువాత ఆయనతో సావధానంగా సంగతంతా చెప్తాం. ఆయనైనా అంత తెలివిహీనుడు కాడు. చాలా పెద్దమనిషే, ఆయన మనకి చక్కని సలహాచెప్తారు."

"ఏమిటీ? వాడెవడో వొచ్చేవరకూ నేనుండనా? వొక్క నిమిషం యిక యింయింట్లో వుండటానికి వీల్లేదు. వస్తావా? రావా?" అని ఆమె చేయిపట్టుకున్నాడు. మతమూ, సంఘమూ, ఆమె కాళ్ళకి బంధలుము తగిలించాయి. గడపదాటి అడుగు వేయలేకపోయింది. రమణారావు ముందుకి లాగుతున్నాడు.

"అయితే, నేనిలా నీతో వొచ్చేస్తే లోకం యేమనుకుంటారు?

"లోకం యేమంది-యిలా నన్ను దగాచేసి మరో కణ్ణి కట్టుకుంటేను?"

"అదికాదు నే చెప్పేది. మీతో యిలా లేచి వొచ్చేస్తే లోకంఅంతా కోడై కూయదూ!"

"కోడై కూస్తే నిద్రలోవున్నా ప్రజలంతా లేచి అయ్యో! మనం యింకా రాత్రి వుందనుకున్నాం తెల్లవారింది. కోళ్లుకూస్తున్నాయి అని కన్నులు తెరిచి జాగ్రత్త పడతారు"

"పోదురూ!"

"లేకపోతే, లేచి పోవడం అంటే, లేవదీసుకు పోవడం అంటే యెంతో తెలుసునా? స్త్రీకి పురుషుడికీ ప్రేమకలిసి వెళ్లిపోతే, లేచిపోవడం అంటారు. అది చాలా పవిత్రమైంది. స్త్రీకి యిష్టం లేకుండా పురుషుడు బలవంతంగా తీసుకుపోతే దాన్ని లేవతీసుకు పోవడం అంటారు. తెలిసిందా? మరేం పరవాలేదు లే సామాను సర్దకోవడానికి కూడా వ్యవధిలేదు. రైలు టైం అయిపోయింది. లే వొచ్చేసేయ్."

ఆమెమాట్లాడ లేకపోయింది. అతనివాదం ఆమె మనసు కరిగింది. సబబనిపించింది. అతని మీదున్న ప్రేమ అతనివెంట నీడగా రైలు దగ్గరకి తీసుకుపోయింది.

యే పుట్టలో యేముందో, యే హృదయంలో యెంత ప్రేముందో యెవరికి తెలుసు? రెండో తరగతిలో వొకరికొకరు యెదురుగా కూచున్నారు! ఫాన్ రివ్వున తిరుగుతుంది. లైట్లు జ్యోతుల్లా వెలుగుతున్నాయి. రెండోతరగతిలో నల్లులుంటాయంటారు. ఆరాత్రి రమణారావుకీ, లలితకీ ఆ నల్లుల బాధ యేమైనా కనిపించిందో లేదో, మళ్లా రాత్రిఅంతా నిద్రపోయేరో లేదో, తెల్లవార లేచారో లేదో యెవ్వరికి తెలుసు!.